

ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА СЕМАНТИКА. ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

С. М. Амеліна,

доктор педагог. наук, професор

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ АГРАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

У статті розглядається проблема відтворення прагматичних аспектів перекладу німецьких текстів аграрної тематики українською мовою. Дослідження проведено на матеріалі аграрного дискурсу. Висвітлено підходи вітчизняних і зарубіжних науковців до розуміння прагматики у перекладі. Точність передачі вихідної інформації визначено як найбільш важливий результат здійснення перекладу під кутом зору прагматики. Розглянуто застосування трансформацій з метою дотримання комунікативного спрямування тексту і вирішення прагматичних проблем його перекладу.

Ключові слова: інформація, прагматика, переклад, трансформація, аграрний дискурс.

В статье рассматривается проблема воспроизводства прагматических аспектов перевода немецких текстов аграрной тематики на украинский язык. Исследование проведено на материале аграрного дискурса. Освещены подходы отечественных и зарубежных ученых к пониманию прагматики в переводе. Точность передачи исходной информации определена как наиболее важный результат осуществления перевода с точки зрения прагматики. Рассмотрено применение трансформаций с целью соблюдения коммуникативной направленности текста и решения прагматических проблем перевода.

Ключевые слова: информация, прагматика, перевод, трансформация, аграрный дискурс.

The article deals with the problem of the reproduction of pragmatic aspects in the translating German agrarian texts into Ukrainian. The study was conducted on the material of agrarian discourse. Approaches of domestic and foreign scholars to understand pragmatics in translation are described. The accuracy of information transfer is identified as the most important result of the translation from the perspective of pragmatics. The application of transformation in order to meet the communicative orientation of text and pragmatic solutions of translation problems is considered.

Key words: information, pragmatics, translation, transformation, agricultural discourse.

Процес перекладу фахових текстів часто ускладнюється не тільки утрудненнями, пов'язаними з пошуками термінологічних відповідників, а й необхідністю врахування прагматичних аспектів відтворення вихідного тексту цільовою мовою. Важливість дотримання прагматичних параметрів у кожній фазі процесу перекладу зумовлена залежністю від них рівня адекватності кінцевого продукту – перекладеного тексту. Для реалізації цієї мети перекладач має визначити: яким є намір автора тексту, що перекладається; які мовні засоби доцільно використати; яким буде прогнозований вплив на адресата.

Поняття прагматики тлумачиться науковцями неоднозначно. У своєму дослідженні спираємось на широке розуміння прагматики як часткової сфери семіотики, яка стосується відносин між знаками і користувачами знаків або між символами і конкретними ситуаціями їх використання [3, с. 606]. У теорії перекладу прагматика перекладу конкретизується у вигляді «відносин, з одного боку, між мовними і текстуальними умовами, а з другого, між людьми, які використовують переклад і для яких він здійснюється» [8, с. 56].

Протягом останнього часу питання важливості прагматичних аспектів дедалі більше підкреслюється науковцями. Зокрема, В. Коллер зазначає, що на відміну від перекладу літературних текстів, де дуже велику роль відіграє реконструкція мовної форми, під час перекладу технічних текстів йдеться, насамперед, про точність передачі вихідної інформації і відтворення контенту з орієнтацією на користувача [6]. На думку А. Бернардо, неможливо уникнути розбіжностей під час перекладу з однієї мови на іншу тексту, обмеженого певним контекстом, особливо на прагматичному рівні. Тому у процесі ретекстуалізації перекладу, як вважає дослідниця, перекладач зобов'язаний зкерувати прагматичні розбіжності між обома контекстами – вихідного і цільового текстів, тобто він повинен в кінцевому підсумку заново відтворити текстуальність у всіх її аспектах [4].

К. Норд позначає проблеми перекладу, які виникають через «контраст» між вихідною і цільовою комунікативною ситуацією, як «прагматичні

проблеми перекладу». Вони постають, на її погляд, під час виконання будь-якої перекладацької задачі, незалежно від мовної пари, типу тексту, замовлення перекладу і того факту, чи є перекладач освіченим і досвідченим професіоналом, чи переклад здійснюється експертом з іншої сфери, наприклад, генної інженерії. Прагматичні проблеми перекладу часто дуже легко вирішити, але якщо залишати їх поза увагою, то іноді у ході комунікації виникають дуже серйозні проблеми [7, с. 91].

Мета статті – розглянути на матеріалі аграрного дискурсу прагматичні аспекти перекладу фахових текстів з німецької мови на українську.

Під прагматикою розуміють умови адекватного вибору та використання мовних одиниць з метою досягнення комунікативної мети – впливу на адресата. Саме прагматика тексту перекладу диктує необхідні синтаксичні та семантичні зміни у тексті перекладу.

Розглядаючи прагматичні аспекти перекладу аграрних текстів з німецької мови на українську, виходимо з того, що досягнення прагматичних цілей перекладу може відбутись тільки тоді, коли процес перекладу реалізується як комунікативний акт. Тому прагматичну еквівалентність тлумачимо як повне розуміння інформації адресатом. При цьому постає питання, якою мірою може бути змінений перекладений текст, щоб у цілому зміст вихідного тексту не змінився. Оскільки фаховим текстам, зокрема, й аграрним, притаманна інформативність текстів, то для її збереження й відтворення перекладач може бути змушений змінити порядок представлення інформації, надати додаткові дані через відсутність у адресата фонових знань або навіть певною мірою змінити інформацію, яка може бути пов'язана з іншою ситуацією у цільовій мові або навіть контекстуалізувати її заново, якщо ситуація невідома у межах цільової культури (що, однак, у межах аграрного дискурсу трапляється не так часто). Розглянемо зазначені положення на прикладах.

Пов'язуючи прагматику зі співвідношенням між мовою і контекстом, доцільно враховувати не тільки прагматичні аспекти обох текстів – вихідного

і цільового, а й наявність та вплив екстралінгвістичних факторів. Наприклад, складові *Bio-*, *Öko-* досить широко використовуються у складі німецьких композитів, позначаючи характерне для нашого часу явище – прагнення до здорового способу життя. Оскільки ця тенденція зародилась у Центральній Європі, а потім почала поширюватись на інші країни, у тому числі й Україну, то відповідно перекладачі мали і мають виконувати подвійну задачу. По-перше, їхня діяльність передбачає знаходження українського відповідника, який би адекватно відображав сутність оригінального терміну. При цьому варто врахувати, що не завжди такі відповідники існують, тому перекладачі змушені вдаватись до пошуків варіантів відтворення змісту поняття шляхом застосування перекладацьких прийомів (трансформації, описовий переклад тощо). По-друге, прагматична орієнтованість текстів, що містять новоутворення на кшталт *Biofleisch*, *Biosiegel*, *Bioprodukt*, зумовлює необхідність вибору таких засобів, які сприяють сприйняттю і розумінню користувачем тонкощів зазначених понять. Зокрема, споживач має оцінити органічне м'ясо як більш корисне для здоров'я, оскільки воно походить від тварин, корми яких не містять гормонів, антибіотиків, м'ясо-кісткового борошна тощо. Наприклад:

*Denn **Biofleisch** ist inzwischen auch zum Massenprodukt geworden: Früher kaufte man es im Reformhaus, heute liegt es auch in der Auslage der großen Discounter. Auf immer mehr Produkten klebt das sechseckige **Biosiegel** der Europäischen Union oder eines der verschiedenen, nach **Bio-Richtlinien** arbeitenden **Bioverbände** [5].*

***Органічне м'ясо** наразі також стало масовим продуктом: Якщо раніше його купували у магазинах здорового харчування, сьогодні воно лежить і на прилавках великих дискаунтерів. Дедалі все більша кількість продуктів отримує шестигранний знак **органічної продукції** Європейського Союзу або ж знак одного з різних **об'єднань органічного сільського господарства**, які працюють за **директивами органічного виробництва**.*

Якщо термін «органічне м'ясо» є вже досить широко розповсюдженим

в українській мові, то в цьому випадку вибір відповідника для перекладача не становить особливих труднощів. Однак, навіть у цій ситуації необхідно врахувати, що для досягнення повного розуміння споживачем може бути доцільним додавання (наприклад, у дужках) уточнення «*екологічно чисте м'ясо*», що інколи й здійснюють українські товаровиробники. Щодо маркування продукції органічного виробництва, то, оскільки в українській мові наразі немає повного відповідника до терміна «*Biosiegel*», а вживається ціла низка словосполучень, які певною мірою відображають зазначене поняття, але їх використання є повністю контекстуально залежним. Це, зокрема, такі: «логотип для маркування органічної продукції», «знак органічної продукції», «знак відповідності міжнародним органічним стандартам», «знаки відповідності органічним стандартам різних сертифікаційних систем, що керуються органічними стандартами» [1]. Як бачимо, перекладач має ретельно переглянути усі варіанти і з'ясувати, про який вид маркування йдеться, щоб здійснити правильний вибір для перекладу поняття «*Biosiegel*» у кожному конкретному випадку.

Аналогічним чином, як і поняття «*Biofleisch*», що перекладається із застосуванням лексико-граматичної трансформації – «*екологічно чисте м'ясо*» – здійснюється і переклад поняття «*Ökofutter*». Наприклад:

*Die eine Gruppe bekam etwa **Ökofutter** aus Eigenproduktion, die andere konventionelles Futter, mit viel Sojaprotein und angereichert mit synthetischen Aminosäuren* [5].

*Одна група отримувала **екологічно чисті корми** власного виробництва, а інша традиційні корми, з великою кількістю соєвого білка і збагаченого синтетичними амінокислотами.*

Відповідником у цьому випадку є поняття «*екологічно чисті корми*». Такий варіант найчастіше використовується у публікаціях українських науковців з відповідної теми. Наприклад:

Коли мова йде про органічне виробництво продукції тваринництва, насамперед постає проблема забезпечення сільськогосподарських тварин

високоякісними й повноцінними екологічно чистими кормами [2, с. 34].

Однак, практиками аграрного виробництва інколи вживається також і варіант «*екологічні корми*», «*органічні корми*». Тому перекладач, який здійснює переклад поняття «*Ökofutter*» має враховувати адресата кінцевого продукту, що вплине на вибір відповідника.

Отже, для перекладу аграрних текстів необхідно здійснювати аналіз не тільки лексико-семантичних, синтаксичних і текстово-структурних, але й комунікативних та прагматичних аспектів з метою їх подальшого врахування у процесі перекладу.

Подальші наукові розвідки можуть бути пов'язані з вивченням труднощів, які виникають у процесі перекладу з огляду на його прагматичну зорієнтованість, та пошуком перекладацьких рішень для їх подолання.

Список використаної літератури

1. Колесник І. Чому варто купувати органічне м'ясо та молоко [Електронний ресурс] / І. Колесник // Organic.ua 04' 2009. – Режим доступу: <http://organic.ua/uk/lib/571-chomu-var-to-kupuvat-y-organichne-m-jaso-ta-moloko>
2. Рибаченко О. М. Організаційно-економічні передумови розвитку органічного кормовиробництва в Україні / О. М. Рибаченко, І. С. Вороніцька, Н. А. Спринчук, О. О. Корнійчук // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 33-38.
3. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. – 4. Aufl., Stuttgart: Kröner, 2008. – 820 S.
4. Bernardo A. M. Translation as text transfer – pragmatic implications. In: Estudos Linguísticos/Linguistic Studies. – 5, Edições Colibri/CLUNL, Lisboa, 2010. – pp. 107-115.
5. Ganschow L. Wie gut ist Biofleisch? [Електронний ресурс] / L. Ganschow. – Режим доступу: <http://www.daserste.de/information/wissenskultur/w-wie-wissen/sendung/2008/wie-gut-ist-biofleisch-100.html>.
6. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. – 5. aktualis. Auflage. – Wiesbaden: Quelle & Meyer Heidelberg, 1997. – 217 S.

7. Nord Ch. Fertigkeit Übersetzen. Ein Kurs zum Übersetzenlehren und – lernen / Nord Ch. – Berlin, BDÜ-Fachverl, 2010. – 245 S.

8. Snell-Hornby M. Handbuch Translation / Snell-Hornby M., Hönig H., Kußmaul P., Schmitt P. (Hrsg.). – Tübingen: Stauffenberg, 2004. – 434 S.

Ю. Н. Афонина,

канд. филол. наук, старший преподаватель

ХАРАКТЕРИЗОВАННЫЕ СПОСОБЫ ГЛАГОЛЬНОГО ДЕЙСТВИЯ, ПРЕДСТАВЛЕННЫЕ В СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ГНЕЗДЕ С ВЕРШИНОЙ – ГЛАГОЛОМ ЛЮБИТЬ

У статті надано опис структури дієслівного комплексу словотвірного гнізда дієслова «любити» з точки зору втілення в ньому «когніції любові».

Ключові слова: *способи дієслівної дії, словотвірне гніздо, дієслово «любити», «когніція любові».*

В статье представлено описание структуры глагольного комплекса словообразовательного гнезда глагола «любить» с точки зрения воплощения в нём «когниции любви».

Ключевые слова: *способы глагольного действия, словообразовательное гнездо, глагол «любить», «когниция любви».*

The article describes the structure of the verbal complex of the derivational nest of the verb «to love» from the point of view of the embodiment of the «cognition of love» in it.

Key words: *ways of verbal action, word-building nest, a verb to love, «cognition of love».*

Интерес к глаголам межличностных отношений возрастает с 90-х гг. прошлого столетия, а с нач. XXI в. лингвистическая литература пополняется работами, содержащими научное описание и теоретическое осмысление данного ряда слов (см. работы Т. П. Акимовой, П. Г. Бабенко, Ф. С. Бацевич, С. Б. Вагановой, Л. М. Васильева, Р. М. Гайсиной, Н. А. Гоголиной, Д. В. Гудзенко, О. В. Евтушенко, А. Д. Ириоловой, М. В. Миловановой, М. В. Румянцевой, М. В. Фроловой и др.). Глаголы межличностных отношений становятся или отдельным объектом изучения, или